

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA ORTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

TIZIMLI TAHLIL

FANINING O'QUV DASTURI

- Bilim sohasi:** 300000 – Ijtimoiy fanlar, journalistika va axborot
- Ta'lim sohasi:** 310000 – Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar
- Mutaxassislik:** 70310802-Xalqaro munosabatlar va jahon siyosati

Toshkent-2021

Hand
Signature

Fan/modul kodи	O'quv yili	Semestr	Kreditlar
TT102	2021-2022	1	2
Fan/modul turi	Ta'llim tili	Haftadagi dars soatari	
Majburiy	O'zbek/rus	2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'llim (soat)
2.	Tizimli tahlil	30	30
3.		60	

1. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda xalqaro munosabatlarni o'rGANISHING tizimli (analitik) yondashuv texnologiyasi, texnikasi, metodologiyasi hamda ilg'or amaliyoti bilan tanishtirish va uni tahliliy - amaliy, prognostik tadqiqotlarda qo'llashni o'rgatish, shuningdek xalqaro siyosiy voqe va jarayonlarni, xalqaro muammolarni, jahon siyosati va tashqi siyosaga oid ma'lumotlarni mustaqil analitik tahlil qilish va tadqiq etish ko'nikmasini shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – nazariy bilmlar, amaliy ko'nikmlar, global darajadagi siyosiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish, qonunlar va kategoriyalar mazmun-mohiyatini bilsish, ularga nisbatan shaxsxiy munosabatni shakllantirish orqali insonnинг hayotdagi o'mi va ahamiyatini o'chib berishdan iborat.

II. Asosiy nazarli qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarhibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Tizimli tahlil faniga kirish

Fanning obyekti va predmeti. Murakkab obyektlar. Murakkab tizimlar. Tizimli tahlil, analitika. Tizimli tahliliy faoliyat. Muammo. Murakkab muammolalar. Tizimli tahlilning tarkibiy qismilari. Fanlararo aloqadorlik. Tizimli tahlil va gumanitar fanlar. Tizimli tahlil va tabiy fanlar. Tizimli tahlil amaliy fan sifatida. Tizim. Tizimilik. Tizim xususiyatlari. Tizim unsurlari. Tizim strukturası. Tizimli o'tganish. Tizimli uslub. Tizimli yondashuv. Kompleks uslub. Sinergetika va reduksionizm. Tizimli uslub rivojlanish bosqichlari. Zamona viy tizimli yondashuv. Tizimli tahlil va xalqaro munosabatlar. Tizimli tahlil va tashqi siyosat. Tizimli tahlil fanining rivojlanish evolyusiyasi. O'zbekistonda tizimli tahlil fani. Tizimli tahlil fanining afzalligi, ahamiyati va istiqbollari.

2-mavzu. Tizimli tahil metodologiyasi

Metodologiya. Metod. Tizimli tadqiqot metodologiyasi. Umumilmiy uslublar. Maxsus-tarixiy uslublar. Aralash fanlar uslublari. Tahil uslublari. Tizimli tahil tamoyillari. Yakuniy maqsad tamoyili. O'ichash tamoyili. Ekvifinallik tamoyili. Birlik tamoyili. Bog'liqlik tamoyili. Modulli tuzilish tamoyili. Ierarxiya tamoyili. Funksiyonallik tamoyili. Rivojanish (tarixiylik, ochiqlik) tamoyili. Markaz tasarrufidan chiqarish tamoyili. Mavhumlik tamoyili.

3-mavzu. Xalqaro munosabatlarni tadqiq etishda tizimli yondashuv.

Xalqaro munosabatlardan murakkab tizim sifatida. Xalqaro munosabatlardan tizimining birligini. Asosiy komponentlari. Xalqaro munosabatlardan tizim osti tushunchasi. Tizimli modelni qo'llash. Tashqi siyosat modeli. Xalqaro munosabatlarning analiy vazifalari. Xalqaro munosabatlargi tizimli yondashishning xususiyatlari. An'anaviy va modernistik yondashuvlar. Tashqi siyosat tahili. Qaror qabul qilish jarayoni.

4-mavzu. Tizimli tahilining asosiy tushunchalari.

Tizimli tahil tushunchasi. Tizim tushunchasi. Tizim belgilari. Tizim elementlari. Muammo va masala. Tizimiy muammolar tushunchasi. Tizimli muammo belgilari. Tizimliy xususiyatlari. Tizimli muammoda nizolilik va noaniqlik. Tizimli muammoda bir xil ma'noga ega bo'imaslik. Tizimli muamoda riskning mavjudligi. Tizimli muammoda ko'pjihatilik. Tizimli muammoda komplekslik. Tizimli muammoda o'zi hal bo'lувchanlik. Tizimli muammoda evolyusiyaviylik (Tadrifiylik).

5-mavzu. Tizimli tahil strukturasi.

Dekompozisiya (qismlarga ajratish). Tizimni "qora quti" sifatida tasvirlash. Funksiional qismlarga ajratish yoki parchalash. Analiz (tahil). Kognitiv tahil. Tuzilmaviy tahil. Morfoligik tahil. Samaradorlik tahil. Sintez (umumlashtirish). Talab qilinayotgan tizim modelini ishlab chiqish. Muammoli vaziyatning muqobil tuzilmalarni umumlashtirish. Muammoni bartaraf etuvchi tizim parametrlarini umumlashtirish. Turji xil cheklovlar (resurslar) tahili. Muqobil strategiyalarni sintez qilish. Afzalliklar mezonlarini sintez qilish. Modelni analiz va sintez qilish. Modellashtirish. Tavsiyalarni sintezlash.

6-mavzu. Tizimli tahilida muammoni qo'yish va yechish.

Amaliy vazifalarni yechishda tizimli tahildan foydalanish. Muammoni tanlash. Muammoni qo'yish va murakkablik darajalarini aniqlash. Maqsad va vazifalar ierarxiyasini o'rnatish. Vazifani yechish yo'llini tanlash. Modellashtirish. Taxminiy strategiyalarni aniqlash.

Axborot manbalari	
8.	www.zivonet.uz ;
9.	www.lex.uz ;
10.	www.bilim.uz ;
11.	www.uza.uz
7.	O'quv dasturi "Sharq mamlakatlari siyosati va xalqaro munosabatlar" kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil " <u>26</u> " <u>08</u> dagi " <u>1</u> " – sonli bayonomasi bilan ma'qillangan. O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil " <u>28</u> " <u>08</u> dagi " <u>1</u> " -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: S.A. Jo'rayev - TDSHU, Sharq mamlakatlari siyosati va xalqaro munosabatlar kafedrasini professori, siyosiy fanlar doktori D.I. Madaminova - TDSHU, Sharq mamlakatlari siyosati va xalqaro munosabatlar kafedrasini mudiri, siyosiy fanlar nomzodi
9.	Taqrizchilar: M.M. Muhammadsidiqov – O'zXIA dotsenti, siyosiy fanlar doktori (turdosh OTM). O.M. Nayimov – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti dekani, s.f.n. (turdosh OTM).

Natijalarini kiritish. Takkiflarni aniqlash algoritmi. Tizimli tahlilning asosi modelлari va modellashirish.
7-mavzu. Axborot makonida yo'nalishni aniqlash va ma'lumotlar to'plash va tizimlashirish
Axborotni ishlash, kombinasiyalash va tizimlashirish. Axborot massivini shakllantirish. Tanlab olingan ma'lumotlarga ishlov berish va tizimlashirish. Axborotning birlamchi va ikkilamchi manbalari. Ikkilamchi manbalari. Tezkor ma'lumotlar. Tezkorlik va axborotlik. Ijtimoiy tarmoqlar. Axborotning ishonchiligi. Asosiy tahliliy topshirilqlari qo'yish algoritmi. Diagnostik xarakterdagи topshirilqlar. Izohli topshirilqlar. Istiqbollarini bashorat qilish. Ssenariyli bashoratlash, tashqi siyosiy strategiya.
III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:
1. Tizimli tahlil amaliy fan sifatida.
2. Tizimli tahlil tamoyillari.
3. Xalqaro munosabatlar murakkab tizim sifatida.
4. Tizimli muammalla nizolilik va noaniqlik.
5. Tizimli tahlilning tarkibiy tuzilishi.
6. Amaliy vazifalarni yechishda tizimli tahlildan foydalanish.
7. Axborotning birlamchi va ikkilamchi manbalari.
8. Axborot massivini shakllantirish.
Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurulmlari bilan jihatlangan auditoriyada bir akademik guruha bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.
IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar
Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:
1. O'zbekiston va Xitoy siyosiy munosabatlari: bugungi holati, muammollari va rivojlanish tendensiyalari.
2. O'zbekiston va Hindiston munosabatlari: bugungi holati, muammollari va rivojlanish tendensiyalari.
3. O'zbekiston va Eron munosabatlari: bugungi holati, muammollari va rivojlanish tendensiyalari.
4. O'zbekiston va Yaponiya munosabatlari: bugungi holati, muammollari va rivojlanish tendensiyalari.
5. O'zbekiston vaTurkiya munosabatlari: bugungi holati,

	muammolari va rivojanish tendensiyalari.
6.	O'zbekiston va Rossiya munosabatlari: bugungi holati, muammolari va rivojanish tendensiyalari.
7.	O'zbekiston va Misi munosabatlari: bugungi holati, muammolari va rivojanish tendensiyalari.
8.	O'zbekiston va Isroi munosabatlari: bugungi holati, muammolari va rivojanish tendensiyalari.
9.	O'zbekiston Malayziya, Indoneziya munosabatlari: hozingi holati, muammolari, rivojanish tendensiyalari.
10.	O'zbekiston Belorussiya munosabatlari: hozingi holati, muammolari, rivojanish tendensiyalari.
11.	O'zbekiston Belorussiya munosabatlari: hozirgi holati, muammolari, rivojanish tendensiyalari.
12.	O'zbekiston Qozogiston munosabatlari: hozirgi holati, muammolari, rivojanish tendensiyalari.
13.	O'zbekiston Tojikiston munosabatlari: hozirgi holati, muammolari, rivojanish tendensiyalari.
14.	O'zbekiston Qirg'iziston munosabatlari: hozirgi holati, muammolari, rivojanish tendensiyalari.
15.	O'zbekiston Turkmaniston munosabatlari: hozirgi holati, muammolari, rivojanish tendensiyalariintuitiv bilish darajasi. Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetentsiyalari
	Talaba bilishi kerak:
	<ul style="list-style-type: none"> siyosat, iqissod, jumimoj hayot sohasidagi davlat tashkilotlarning faoliyatida foydalaniqidigan tizimli tahlining asosları hamda tahlilning zamonaviy usulHLARI, murakkab tizimlar va muammolari, asosiy tushunchcha va kategoriyalar hamda premet ko'rsatkichlarini batafsil anglash vositasida amalga oshiriladigan tizimli yondashuvning tushunchavyj-kategoriyal apparati haqida <i>tasavvur va bilinga ega bo'lishi</i>; o'z faoliyat sohasida tizimli tahlilni, analitika texnologisi va metodologiyasini qo'llash, xalqaro munosabatlari, xalqaro va tashqi siyosat bo'yicha tizimli analitik tadqiqotlarni mustaqil tashkilashtrish va o'tkazish, jahon siyosatida sodir bo'layotgan voqealar va jarayonlarni, mayjud axborotlar oqimini, muammolarni mustaqil baholash va sharhlash, analitik, tizimli tahlil etishm <i>ko'nikkalariga ega bo'lishi</i>; talaba bilimning konstruktiv xarakteri, ilmiy faoliyat

	mahsulining amaliy ahamiyatini anglash, ilmiy-metodik adabiyotlarni ishlab chiqish usul va talablarini bilish, ilmiy ishni ilmiy uslubda ravon va savodli yozish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak</i> .
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: <ul style="list-style-type: none"> ma'ruzalar; interfaol keys-stadilar; seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); guruhlarda ishslash; tadimotlarni qilish; individual loyihalar; jamoa bo'ylib ishslash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganiylayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshirilqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> A.I. Rakitov. Системный анализ и аналитические исследования: руководство для профессиональных аналитиков. - Москва: 2005. - 448 с. Жумаев Р.З. Стратерик тахлил асослари. Т. Академия 2007. Каримова В.А., Зайнулдинова М.Б., Назирова Э.Ш., Салыкова Ш.Ш. Тизимли тахлил асослари. Тошкент. – “Шарк” – 2014. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsliy javobgartlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'ishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag'ishlangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. – T.: “O'zbekiston”, 2017. - 104 b. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: “O'zbekiston”, 2016.- 56 b. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: “O'zbekiston”, 2017. - 48 b. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizi mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: “O'zbekiston”, 2017. - 488 b.